

شیعه، پویا و کویفا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِن
نَنزَعْنَمُ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

سوره نساء، آیه ۵۹

به نام خدای بخشاینده مهربان

ای کسانی که امان آورده‌اید! از خدا و پیامبر و اولو الامر [اوصیای پیامبر ﷺ] پیروی کنید!
و هر گاه در چیزی اختلاف کردید، آن را به خدا و پیامبر بازگردانید (و از آنها داوری بطلبید) اگر
به خدا و روز رستاخیز ایمان دارید! این کار برای شما بهتر و عاقبت و پایانش نیکوتر است.

الَّذِينَ	ءَامَنُوا	أَطِيعُوا
کسانی که	ایمان آورده‌اید	پیروی کنید
أُولِي الْأَمْرِ	تَنَازَعْتُمْ	رُدُّوهُ
صاحبان دستور (صاحبان ولایت)	اختلاف کردید	بازگردانید

نمای درس

در این درس آثار و نتایج باور به وجود امام را بررسی می‌کنیم و می‌آموزیم که
معصومان علیهم‌السلام دارای جایگاه والا و عصمت هستند، ما باید به زیارت آنان برویم و
با پیروی کامل از آنان به فرجام نیکو برسیم. توضیح بیشتر را در درس می‌خوانیم.

سیمای هدایتی آیه

● قافله سالار

روزی پیامبر اعظم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وارد جمع یارانش شد و آیه‌ای که با هم خواندیم را برای آن‌ها تلاوت کرد.

یاران رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نگاهی به یکدیگر کردند. آنان خدا و پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ را می‌شناختند و می‌دانستند خیر، سلامت، پیروزی، شادکامی و هدایت آن‌ها در دنیا و آخرت در گرو پیروی از خدا و پیامبر اوست، ولی نمی‌دانستند مقصود از «صاحبان امر» کیست. آنان با توجه به آیه یاد شده فهمیده بودند که «اولی الامر» نزد خدا و پیامبرش ایگه بسیار برجسته‌ای دارند به گونه‌ای که پیروی از خدا و پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ با پیروی از آنان مساوی است و کسی که از آنان تبعیت و پیروی نکند در حقیقت از خدا و پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هم پیروی نکرده است. از این رو همه یاران رسول خدا مایل بودند «اولی الامر» و پیشوایانی که در آیه از آنان یاد شده را بشناسند.

در این میان، جابر بن عبدالله انصاری، که از یاران با فضیلت و سخت کوش رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بود، سکوت را شکست و گفت: ای رسول خدا! ما خداوند و پیامبرش را می‌شناسیم ولی صاحبان امر و پیشوایانی که خدا و پیروی از آنان را با پیروی خود همراه کرده، چه کسانی هستند؟

پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند: ای جابر! آنان جانشینان من و امامان پس از من هستند. پیامبر اعظم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در ادامه نام حضرت علی عَلِيٌّ و دیگر امامان عَلِيٌّ را فرمود تا به امام باقر عَلِيٌّ رسید و ادامه داد... ای جابر! تو امام باقر عَلِيٌّ را خواهی دید، وقتی با او ملاقات کردی، سلام من را به او برسان.

پس پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دیگر امامان را به ترتیب، برشمرد.

این روایت را علاوه بر دانشمندان شیعه، (رک: محمدی و دیگران، اهل بیت در قرآن، ص ۳۲) برخی از دانشمندان بزرگ اهل سنت نیز نقل کرده‌اند. (رک: محمدی و دیگران، اهل بیت در قرآن، ص ۳۲)

درس‌های آیه

آیه‌ای که با هم خواندیم و داستانی که شنیدیم، درس‌های زیادی به ما می‌آموزد از جمله:

۱) جایگاه والا و عصمت امامان

بر اساس آیه، پیروی از خدا، پیامبر ﷺ و جانشینان آن حضرت همه در یک ردیف قرار گرفته است و ما وظیفه داریم از تمام دستورهای خدا، پیامبر ﷺ و معصومان علیهم السلام، بدون چون و چرا پیروی کنیم. پس پیامبر و امامان، معصوم هستند؛ زیرا اگر معصوم نباشند و دستوری بر خلاف دستور خدا بدهند، از سویی بر اساس این آیه باید دستورشان را هر چه باشد اجرا کنیم و از سوی دیگر، اجرا کردن دستورهایی که بر خلاف امر خداست، ناشایست و حرام است؛ در نتیجه همانگونه که محال است از خداوند بزرگ مرتبه، دستور اشتباه یا خطایی سر بزند؛ پیامبر ﷺ و معصومان علیهم السلام نیز اینگونه هستند.

۲) زیارت

در داستانی که خواندیم، پیامبر ﷺ پس از آن که به جابر گفت: «تو امام باقر علیهما السلام را خواهی دید» از جابر نیز تقاضایی کرد. آن تقاضا چه بود؟ درست است. از جابر خواست سلام پیامبر ﷺ را به امام باقر علیهما السلام برساند. ما که دوست داریم از پیروان واقعی پیامبر ﷺ باشیم، اگر برایمان امکان دارد، باید به زیارت معصومان برویم و بر آنان سلام کنیم و درود بفرستیم.

۳) پیروی کامل

کسی حق ندارد به برخی از سخنان خدا عمل کند و بخشی را نپذیرد، همین طور هیچ کس حق ندارد به برخی از دستورهای امامان نیز بی توجه باشد. برای نمونه اگر پیامبر ﷺ و امامان علیهم السلام، هنگام نماز دست های خودشان را کنار خودشان قرار می دادند ما حق نداریم در نماز دست خودمان را روی نافمان قرار دهیم؛ اگر آنان هنگام مسافرت، نماز شکسته می خواندند و روزه می گرفتند ما نباید کاسه داغ تر از آش شویم. اگر آنان هنگام وضو پاهای خودشان را مسح می کردند ما حق نداریم پاهایمان را بشوییم و...

۴) وحدت اسلامی

خداوند در این آیه نیز تأکید کرده است که همه ما وظیفه داریم در مسائل اختلافی به نظر پیامبر ﷺ مراجعه کنیم. پیامبر ﷺ نیز اهل بیت علیهم السلام را مرجع حل اختلاف معرفی کرده است. پس بهترین راه برای وحدت اسلامی و حل اختلاف ها، بازگشت به دستورات

پیامبر ﷺ و معصومان است.

به فرموده مقام معظم رهبری: «ما که داریم بحث می‌کنیم، می‌خواهیم تشیع را اثبات کنیم، نمی‌خواهیم دیگران را نفی کنیم. نمی‌خواهیم بیخودی اختلاف فکری و سلیقه‌ای باز درست کنیم... (این بحث) نه به این خاطر است که می‌خواهیم بین شیعه و سنی اختلاف ایجاد کنیم. ابداً، این اختلاف را هم حرام می‌دانیم.» (مقام معظم رهبری، طرح

کلی اندیشه اسلامی در قرآن، ص ۴۳۸-۴۳۹)

۵) فرجام نیکو

نکته مهمی که در پایان آیه بر آن تأکید شده، حکمت و فایده همراهی با معصومان و کمک گرفتن از آنان در حل مشکلات دنیوی و اخروی است، پس همه افرادی که به پروردگار و روز بازپسین ایمان دارند، باید موارد اختلافی را به خدا و پیامبر ﷺ ارجاع دهند، این برای همگان بهتر و عاقبتش نیکوتر است.

۶) بهشت ولایت

يك جامعه در صورتی دارای ولایت است که در آن ولی مشخص بوده و عملاً مصدر و الهام‌بخش همه نشاطها و فعالیت‌های زندگی باشد. و يك فرد در صورتی دارای ولایت است که شناخت درستی از ولی داشته و برای هر چه بیشتر وابسته و مرتبط ساختن خود با او که مظهر «ولایت خدا» است، دائماً در تلاش و کوشش به ر برد. از آنجا که ولی جانشین خدا و مظهر سلطه و قدرت عادلانه الهی در زمین است، از همه امکانات و استعدادهایی که در وجود انسان‌ها برای تکامل و تعالی نهاده شده، به سود آنان بهره‌برداری می‌کند... عدل و امن را... در بیست آنان تأمین می‌کند و از بروز جلوه‌های گوناگون ظلم (شرك، تعدی به غیر، تعدی به خود) جلوگیری می‌نماید. همه را به سوی بندگی خدا سوق می‌دهد. خرد و بینش انسانی را به باروری می‌رساند، آنان را به کار و اتکار سوق می‌دهد، یاد خدا (نماز)، تقسیم عادلانه ثروت زکات، اشاعه نیکی‌ها (امربه معروف) و ر شه کن ساختن بدی‌ها و نابسامانی‌ها (نهی از منکر) را برنامه اساسی خود می‌سازد و خلاصه، انسانیت و دیده انسان را به هدف و بیت از آفرینش نزدك

نزدیک می‌سازد. (مقام معظم رهبری، طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن، ص ۴۵۷)

پرتویی از قرآن ناطق

خطبه ۲۳۹

هُمَّ عَيْشُ الْعِلْمِ، وَ مَوْتُ الْجَهْلِ. اهل بیت پیامبر ﷺ مایه حیات علم و دانش
 يُخْبِرُكُمْ حِلْمُهُمْ عَنِ عِلْمِهِمْ، وَ ظاهر مرگ نادانی هستند، بردباری آنها، شما
 ظَاهِرُهُمْ عَنِ بَاطِنِهِمْ، وَ صَمْتُهُمْ عَنِ حِکْمِ مَنْطِقِهِمْ، لَا يُخَالِفُونَ الْحَقَّ از باطنشان و سکوتشان از حکمت و منطقشان
 وَ لَا يَخْتَلِفُونَ فِيهِ. وَ هُمْ دَعَائِمُ الْأِسْلَامِ. شما را مطلع می‌گرداند، هرگز با حق مخالفت
 نمی‌کنند و در آن اختلاف ندارند، آنها ارکان اسلامند.

امام علی علیه السلام در خطبه کوتاه ۲۳۹ نهج البلاغه، به ۱۲ فضیلت، بلندمرتبگی و بزرگواری اهل بیت علیهم السلام اشاره کرده که برخی از آنها را مرور می‌کنیم.

۱) زندگی بخش دانش

امام علی علیه السلام در اولین و دومین وصف می‌فرماید: آنها مایه حیات علم و دانش و مرگ جهل و نادانی هستند. حضرت علی علیه السلام در این تعبیر، دانش و نادانی را به صورت دو موجود زنده تشبیه کرده است که آل محمد علیهم السلام به دانش، حیات و زندگی می‌بخشند و نادانی را می‌میرانند و یا به تعبیری دیگر روح علم‌اند و سبب مرگ جهل. اگر کسی دانش را از مسیر اهل بیت علیهم السلام بیاموزد، به حقیقت علم دست می‌یابد. او می‌فهمد که دانش، باید آدمی را به سعادت ابدی، حیات و زندگی جاودانی برساند. چنین علمی است که باعث زندگی می‌شود:

بار درخت علم ندانم مگر عمل با علم اگر عمل نکنی شاخ بی‌بری
 علم آدمیتست و جوانمردی و ادب ورنی ددی، به صورت انسان مصوری

۲) رابطه علم و حلم

امام علی علیه السلام در ادامه معرفی اهل بیت علیهم السلام می‌فرماید: حلم آنها شما را از علمشان آگاه می‌سازد. این سخن نشان می‌دهد بین دانش و بردباری رابطه نزدیکی وجود دارد؛ زیرا افراد جاهل، بردبار نیستند و در برابر حوادث مختلف و سؤالاتی که از آنها می‌شود به زودی خشمگین و

پرتویی از قرآن ناطق

خطبه ۲۳۹

ناراحت می شوند؛ ولی عالمان بردبارند. در این میان، اهل بیت علیهم السلام و در رأس همه آنان خود حضرت علی علیه السلام، علم و حلم را در هم آمیخته و دریای دانش و کوه بردباری هستند.

علی همچون محمد بی ایراست فروغ جاودان و رمز دین است

علی درب و محمد شهر علم است علی با قدرتش دریای حلم است

۳) ظاهر و باطن

بسیاری از انسان‌ها بین ظاهر و باطنشان فرسنگ‌ها فاصله است. آنان به ظاهر افرادی خوش رفتار، خوش اخلاق، مهربان، راستگو و درستکار هستند، ولی در باطن هیچ‌کدام از خصوصیات خوبی که برشمردیم را ندارند. ولی اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله اینگونه نیستند، بلکه در ظاهر و باطن بهترین انسان‌ها هستند. شما خود می‌توانید مطالب فراوانی از مهربانی، گذشت، صمیمیت، راستگویی، وفاداری و ایثار معصومان مثال بزنید.

۴) سکوت و سخن

معصومان بسیار سنجیده و زیبا سخن می‌گفتند و سکوتشان نشان دهنده سخن سنجیده آنان بود. فرد مؤمن نیز باید اینگونه باشد.

کم گوی و گزیده گوی چون دُر تا زانک تو جهان شود پُر

۵) همراهی با حق

صفت مهم دیگری که اهل بیت علیهم السلام داشتند و ما هم باید سعی کنیم آن صفت پسندیده را در خودمان ایجاد و تقویت کنیم، همراهی با حق است.

امام در این باره فرمود: اهل هرگز با حق مخالفت نمی‌کنند و در آن اختلاف ندارند.

حدیث مشهور پیامبر صلی الله علیه و آله نیز بر هماهنگی کامل حق با حضرت علی علیه السلام دلالت دارد که فرمود:

علی با حق و حق با اوست و بر زبان او جاری می‌شود و هرگونه علی بگردد حق با او می‌گردد.

حقا که حقیقتاً علی حق باشد حق است علی ز حق که بر حق باشد

دیدیم خطی به دفتر لم یزلی حق با علی و علی مع الحق باشد

پرتویی از قرآن صاعد

نیایش ۴۷

رَبِّ صَلِّ عَلَى أَطْيَبِ أَهْلِ بَيْتِهِ... وَ
حُجَجِكَ عَلَى عِبَادِكَ، وَ {الذِّينَ}
طَهَّرْتَهُمْ مِنَ الرَّجْسِ وَ الدَّنَسِ
تَطْهِيراً بِأَرَادَتِكَ، وَ جَعَلْتَهُمُ الْوَسِيلَةَ
إِلَيْكَ، وَ الْمَسْلَكَ إِلَى جَنَّتِكَ.
خدایا! بر اهل بیت پاک پیامبر ﷺ درود
فرست؛... افرادی که آنها را حجت‌های خود بر
بندگان قرار داده‌ای و آنان را به خواست خود از
هر ناپاک، پاک گردانیده‌ای و آنها را وسیله قرار
داده‌ای تا مردم با توسل به آنان به مقام قرب
الهی برسند و به بهشت راه یابند.

برخی از آثار پیروی از امامان معصوم علیهم‌السلام که در سخنان امام سجاد علیه‌السلام آمده عبارتند از:

۱) امام، الگوی مردمان

پیامبران و امامان از جنس آدمیان هستند و همه نیازهای انسانی را دارند و در عین حال، همه دستورات الهی را به شکل کامل انجام می‌دهند، از این رو حجت‌های خداوند بر بندگان بوده، تمامی بهانه‌ها را برای عیب‌جویی و کج‌روی‌ها از انسان‌های لجوج و منحرف گرفته‌اند.

۲) عصمت امام

همانگونه که در فرازهای دعای امام آمده است، امامان علیهم‌السلام از مرتبه طهارت و عصمت برخوردار بوده و این مقام به اراده الهی صورت گرفته است. وقتی فهمیدیم امامان دارای مقام عصمت هستند، دیگر بدون هیچ ناراحتی و نگرانی، افکار، گفتار و رفتار معصومان را الگوی خود قرار می‌دهیم.

۳) توسل به معصومان

اثر دیگر پیروی از اهل بیت علیهم‌السلام، «توسل» است. توسل یعنی واسطه و وسیله قرار دادن معصومان نزد خداوند برای برآمدن حاجت‌ها و نزدیک شدن به خدا. امام سجاد علیه‌السلام در سخنانی که از ایشان خواندیم، معصومان را وسیله تقرب به خدا می‌داند. قرآن کریم نیز به صراحت از مؤمنان می‌خواهد از مخالفت فرمان خدا بپرهیزند! و وس‌له‌ای برای تقرب به او بجویند. (سوره مائده، آیه ۳۵)

کارگاه ترجمه

ترجمه اسم موصول

در این درس کلمه «الذین» را مورد بررسی قرار می‌دهیم. اولین نکته راجع به این کلمه این است که «الذین» از موصولات است. موصول اسمی است که معنای آن با جمله پس از آن کامل می‌شود و به جمله‌ای که بعد از موصول می‌آید نیز «صله» می‌گویند.

اسم موصول دو قسم دارد:

موصول مشترک: اسمی است که برای مذکر و مؤنث و مفرد و مثنی و جمع تنها یک لفظ دارد که برای اسامی مذکر و مؤنث و مفرد و مثنی و جمع نیز به همین شکل و بدون تغییر به کار می‌رود.

اسم موصول مشترک شامل: مَنْ، ما، أیّ، ال می‌باشد.

موصول خاص: اسم موصول خاص اسمی است که برای هر یک از مذکر و مؤنث و مفرد و مثنی و جمع صیغه جداگانه‌ای دارد:

مفرد مذکر: الَّذِي	مفرد مؤنث: الَّتِي
مثنی مذکر: الّذَيْنِ / الّذَانِ	مثنی مؤنث: الّلتَيْنِ / الّلتَانِ
جمع مذکر: الّذِينَ	جمع مؤنث: الّلوَاتِي

اسم موصول در ترجمه «کسی که، چیزی که، آنکه و...» ترجمه می‌شود. باید ببینیم کدام یک در جمله بندی صحیح‌تر است:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ؛ (سوره نساء، آیه ۵۹)

ای کسانی که ا! ان آورده‌اید! از خدا و پیامبر و اولو الامر [اوصیای پیامبر ﷺ] پیروی کنید!

نمونه‌های دیگر:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ؛ (سوره بقره، آیه ۲۱)

ای مردم! پروردگارتان، آنکه شما و کسانی که پیش از شما بودند را آفرید پرستش کنید تا پرهیزگار شوید.

حافظ شویم

مرحله دوم: حفظ آیه به آیه

اگر آیه «کوتاه» است در یک مرحله آن را حفظ می‌کنیم. اگر آیه «بلند» است آن را به چند بخش کوچک تقسیم می‌کنیم؛ ابتدا بخش اول سپس بخش دوم آیه را حفظ می‌کنیم و در نهایت این دو بخش را به صورت متصل تلاوت می‌کنیم. در این مرحله، «قرائت از روی مصحف» و «نگاه دقیق به کلمات و جملات»، بسیار مهم است؛ چراکه در این شیوه، به یادسپاری آیات از طریق حافظه دیداری صورت می‌گیرد. تصویر آیات در ذهن باید کیفیتی مطلوب داشته باشد تا در حافظه، پایدار و ماندگار باشد.

پرسش و تمرین

واژگان زیر را ترجمه کنید.

أَطِيعُوا	ءَامَنُوا	الَّذِينَ
رُدُّوهُ	تَنَازَعْتُمْ	أُولِي الْأَمْرِ

عبارت زیر را ترجمه کنید.

وَ الرَّسُولِ	اللَّهِ	إِلَى	فَرُدُّوهُ	شَيْءٍ	تَنَازَعْتُمْ	فَإِنْ	واژگان
							تحت اللفظی
							ترجمه روان

بر اساس محتوای درس به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

۱. چرا پیامبر ﷺ و امامان علیهم‌السلام باید معصوم باشند؟

.....

۲. با توجه به سخنان امیرالمؤمنین علی علیهم‌السلام چهار مورد از فضیلت یا ویژگی امامان

معصوم را بیان کنید.

.....

۳. توسل را تعریف کنید؟

.....

کارخواست

با تحقیق و گفتگو به مطلب زیر پاسخ دهید:

در الگوپذیری بین انسان و الگوی مورد نظر باید تناسب باشد؛ در حالی که بین پیامبران الهی و مردم تناسبی نیست! چرا که آنها معصوم می‌باشند؛ با این حال، چگونه می‌توانند برای ما الگو و اسوه باشند؟

.....

.....

.....

